

Nuchtere blik op Spanje

Vk 31-7-84

Er was een tijd dat je je als toerist eenzaam kon wanen in Spanje. Barcelona had nog niet de allures van een postmoderne hoofdstad en in Alicante hield men hanengevechten om de tijd te doden. Toch was Spanje geen *terra incognita* toen Marcellus Emants (1848-1923) er in 1885 aankwam met het vage plan om er een paar maanden te blijven en een boek te schrijven. Franse romantici als Victor Hugo, Gautier en Mérimée hadden het land als literaire reisbestemming ontdekt. In Spanje dachten ze een ongerepte, niet door de moderne tijd aangetaste beschaving aan te treffen waar de romantiek zo dol op was. In feite herschiepen ze Spanje in een schilderachtig, half-oriëntaals cliché dat vooral op het diepe zuiden van Andalusie geënt was.

Het bleef echter niet bij deze hispanofiele vervorming. Voor de Nederlander Emants kwam daar een tegengestelde, hispanofobe of 'zwarte legende' bij. Spanje was de ervvijand, Spanje stond voor alles wat Nederland niet was: wreed, oorlogszuchtig, intolerant, oer-katholiek, een land van despoten en prelaten.

Emants had de romantische reisgidsen gelezen en kende ook Spanjes slechte reputatie bij zijn landgenoten. Hij nam zich echter voor om zich niet door vooroordelen te laten leiden en gewoon op te schrijven wat hij zag. Emants liep door Barcelona – in 1885 nog zonder enig gebouw van Gaudí –, dwaalde door enge stegen in Toledo en Valencia, mengde zich onder het volk op de Puerta del Sol in Madrid, bezocht het Alhambra en het Escorial en ging acht keer naar een stierengevecht om er maar zeker van te zijn dat hij alles goed gezien had.

Het verslag van zijn observaties behelst meer

dan het schrale 'schetsen' uit de titel belooft. Hoewel Emants objectief wil blijven, kan hij zijn gevoel voor dramatische beschrijvingen niet onderdrukken. Zo maakt hij van de acht *corrida's* die hij bijwoonde één lang spektakel. Achteraf weet je niet wat de auteur nu eigenlijk zelf van dat hele stierenvechten vindt. Zelfs in zijn 'Nabetrachtingen' blijft hij objectief de voors en de tegens afwegen, en pas helemaal aan het eind volgt een eigen mening: 'Wat tenslotte mijn persoonlijk gevoelens aangaat moet ik bekennen niet met de zaak te kunnen dwepen.' De eerste keer was hij misselijk geweest, op den duur vond hij het saai, en hij erkent dat de Nederlanders met hun palingtrekken en katknuppelen niet veel beter waren.

Door goed te observeren valt vanzelf een aantal vooroordelen weg. Veel wellustige Carmens heeft Emants in Sevilla niet gezien, en ook het bezoek aan een plaatselijke Don Juan valt zwaar tegen. Andere clichés blijken weer wel te kloppen, en het zijn niet de meest gunstige: de Spanjaard praat te hard, spuugt op de grond, is gokverslaafd, komt meestal te laat, eet slecht en is zeer katholiek.

Voor al met dat laatste bleef Emants problemen houden, en daardoor kon hij nooit hispanofiel worden. Alleen als literator heeft hij zich in Spanje kunnen uitleven.

Peter Venmans

Marcellus Emants: Schetsen uit Spanje.

Bezorgd en van een nawoord voorzien door Gijs Mulder en Sebas Faber.

Menken Kasander & Wigman; 249 pagina's; € 19,50.

ISBN 90 746 2245 3.